

W A N D E L E N

M E T D E

B U U R T

O P D E

H E I D E B L O E M

Wandelen met de Buurt
 op de Heidebloem
 Zondag 14 oktober 2007

HERFSTWANDELING

De afgelopen week was droog verlopen. In het begin was het bewolkt, maar zonder regen. Na woensdag brak het zonnetje aarzelend door en werd het met de dag beter, zodat het weekend stralend zonnig was. Op zichzelf kan je niet beter wensen, maar voor een excursie met de aandacht voor paddenstoelen en mossen kan dat problemen leveren. Ik besloot daarom de excursie in de ochtend te houden en vroeger dan gewoonlijk. De koele nacht, op de daags

tevoren verwarmde grond geeft mist of een bedauwde bodem. Dat laatste was het geval en beter konden we niet wensen. We vetrokken met zijn negenen van uit het Laer. Er waren geen kinderen bij, want zij waren met vakantie of hadden al andere afspraken gemaakt. Zowel het Laer, dat '**open plek**' in het bos betekend, als de Heidebloem zijn voormalige campingoorden. Hoewel meer dan twintig jaar geleden, is op veel plaatsen het tentgebeuren nog waar te nemen. In het Laer was ten

behoefte van de campingbewoners **een rondweg van asfalt, die onlangs opgerold is**. Daarlangs liepen we tot aan het **klaphek van de veekering**, want het

gebied wordt begraaasd. Door het klaphek gingen we rechts een paadje op, dat niet ongezien aan ons voorbij zou gaan.

Er stond een berk en even er vandaan vonden we een **franjezwam**. Hij lijkt iets op het

elfenbankje, maar is soepeler en, de naam zegt het al, de rand is franje-achtig gerafeld. Buiten dat, is het een grondzwam, terwijl het elfenbankje altijd te vinden is op afgestorven hout. De zwammetjes waren prachtig omringd door mossen waarvan het grijs kronkelsteeltje was be-rijpt en zijn glas-

haren duidelijker zichtbaar werden.

Aan de overkant was een dode krent aan de voet bezet met **zwavelkopjes** en de bast was bedekt met **grauwe poederkorst**. In zo'n korte tijd al zoveel gezien te hebben deed het verlangen groeien om meer te zien. Het was een windstille ochtend, maar we konden toch niet zeggen, dat het bladstil was, want het is herfst en dan vallen de blaadjes ook zonder wind uit de boom. De boom snoert de

bladhechting af en het blad valt door zijn eigen gewicht. Door de afsnoering droogt de stengel

zoveel spinnenwebben geweven worden.

uit en krimpen zijn cellen. Tijdens het afsnoeren bouwt de boom littekenweefsel op zodat er geen wond ontstaat. Daar is onze medische wetenschap nog niet aan toe en is amputatie in vergelijk hiermee maar stuntelen.

Spinnenwebben vangen in de koele ochtend de dauw op in ragfijne druppeltjes waardoor zij duidelijk zichtbaar worden en het is dan ongekend, dat er

Aan het eind van het pad stond een sierlijke **jeneverbes** met rondom een wal. Voorheen lag er een ril van krentenstammen op. Dit was om de koeien tegen te houden want zij schoeken graag tegen de naalden. De naalden van deze struik zijn stug en zeer puntig. Pak je ze beet dan doen ze behoorlijk zeer. Dus vraag je je af wat voor plezier de beesten eraan beleven. Maar ja, jeuk is erger dan pijn en vlooiën en luizen kunnen het behoorlijk lastig maken. Door het schoeken breken de takken af. Vandaar die rillen.

We **draaiden ons om** en bekeken de vele cladonia's die er te zien waren. Ook de **vliegezwam** had zijn zondagse pak

aan om te laten zien hoe mooi hij is. Op de achtergrond schijnt de laaghangende zon stralend door de bomen. We staken het fietspad over waar in een open plek tussen de bomen **de zon ook stralend doorbrak** en kwamen in de Heidebloem. Deze naam is ontleend aan de villa bij de Gooiersgracht. Daar was een serre waar de camping-bewoners hun huishoudelijke inkopen konden doen. Er lag een **vossendrol**

die door een schimmel als met engelenhaar versierd was en wilde bewijzen, dat hij niet alleen mooi is, maar ook nuttig want de drol moet verdwijnen.

Dit zonovergoten bosgedeelte liepen we door en genoten van de paddenstoelen die van zich deden spreken door de weelderige aantallen. Op de vraag waarom sommige paddenstoelen, zoals de vliegenzwam zo mooi gekleurd zijn en deze botercollybia's en krulzoomzwammen niet, moest ik het antwoord schuldig blijven.

Genietend van zoveel moois liepen we door tot aan een ruiterpad en daar waren nog steeds

de **vakken voor de tenten** te zien door de rijen krentenstammen die nu afgezaagd zijn en die dienst deden als afscheiding.

We volgden het ruiter-tracée en kwamen bij een grasveldje waarin het vol stond met het **gevorkte heidestaartje**. Vogels trekken

het vaak los voor de insecten die aan de bodemzijde zitten, omdat het daar warmer is. Langs één van de zijpaadjes viel de grote hoeveelheid dennenkegels op die uitgehakt waren. We keken boven in de den en zagen

taksplitsingen, die de specht graag gebruikt

als smidse om de zaden er uit te hakken,

waarna hij **de lege kegels achteloos laat vallen**.

Het gebied is zeer heuvelachtig en dat wijst er op, dat het stuifzanden zijn die in de loop der jaren begroeid zijn geraakt. Op verschillende plekken is het zo diep uitgewaaid, dat het er vochtiger is. Ik herinner me nog uit mijn jeugd, dat die laagten plasdras waren en er klokjesgentiaan en zonnedauw groeiden. De grondwaterspiegel is thans zo diep uitgedroogd dat er alleen nog maar **pijpenstrootje en dopheide** groeit.

Op een van deze lage veldjes zagen we een flink vergane takkenhoop die rijkelijk begroeid was met **groen bekermos, kopjesbekermos en heidelucifers**.

vogels graag in hakken voor de insecten, waardoor de

met **gekronkeld heidestaartje**.

Enkele meters verder was de onderkant van een ruwe berk begroeid met **krom stiftmos**, waar de

zwarte baan van de berkenschors goed te zien is. De haksels liggen er rondom verspreid. Even verderop troffen we een afgezaagde eikenstam

Ik heb een redelijke kennis van paddenstoelen, maar in de grote hoeveelheid is de kennis om alle russula's, boleten, melkzwammen enzovoort als soort te onderscheiden, toch wel te veel gevraagd. Vandaar dat niet alles bij naam genoemd zal worden. Verschillende paddenstoelen zijn een delicatessen voor slakken en zagen we hoe **een naaktslak zat te peuzelen**. De oppervlakte was vochtig en was er een herfstblaadje aan blijven plakken. Of hij daarvan heeft gesnoept is niet zeker, want een oude bok houdt van een groen blaadje, maar een slak zoekt liever een half vergaan blaadje.

We vonden verder veel door slakken **aangevreten paddenstoelen**, zoals

hoe de recyclingmachine in de natuur

zijn werk doet, want ook deze secundaire schimmel wordt verteerd, door een andere schimmel, totdat er geheel niets meer over is.

deze russula, die zo te zien wel heel smakelijk moet zijn geweest.

We wandelden verder en genoten van de mooie paddenstoelen. Vele zijn aangetast door een **secondaire schimmel**. Dit gaf weer een pracht beeld

Spinnenwebben waren een toonbeeld van schoonheid. Door de ochtendkoude waren zij bedauwd en is de grote hoeveelheid webben ongelofelijk. Het lijkt het wel *één groot tapijt*.

Zij waren soms boven elkaar gesponnen alsof het etagewoningen zijn. Deze matwebben zoals ze ook wel worden genoemd vingen op sommige zonnige plaatsen een lichtstraal op, die gebroken wordt door de waterdruppels, zodat er *een regenboog* in te zien is. In de nabloeï van deze heidestruiken was

dat een fascinerend gezicht.

Dat zijn plaatjes, die alleen de vroege ochtend biedt. In een laag gedeelte, waardoor het wazig is door de verdampig, toonde de verbossing door dennenopslag, dat de webben niet alleen op de grond te zien zijn maar ook hogerop tot *in de toppen*.

De ochtend schreed voort, waardoor de zon de terreinen meer en meer verwarmde. De damp loste op en de webben werden onzichtbaar. Ook hierdoor ontstond een bijzonder verschijnsel, dat helaas, zelfs niet door Peter, te fotograferen is.

Door er langs te lopen ontstaat er een vleug, zoals over fluweel te strijken en licht de web even op, om terstond daarna bij het voortschrijden aan het oog onttrokken te worden.

Langs de bosrand bleef de mist langer hangen en dat leverde weer andere oogstrelende tafereeltjes op. Tussen de takken zagen we nu andere spinnenwebben. **De wazige bel** op de achtergrond is waarschijnlijk een fotografisch verschijnsel, dat ontstaat doordat een waterdruppel het licht weerkaatst.

Deze **wielwebben** hangen soms horizontaal blijkens

de acrobatische toeren die deze achtpotigen op de heide moeten verrichten.

Ook hier geeft de dauw aan hoe ingewikkeld deze **weefsels** kunnen zijn en blijkt dat de natuur de mens,

niet alleen **in spinnen**, maar ook **in kantklossen** is voor geweest.

We vervolgden onze weg over een smal paadje van een fikse heuvel. Daar is in de zomer van vorig jaar een perceel afgebrand. Er was zo goed als geen opslag, dus het herstel was minder dan matig. In de heide verderop zien we deze franje gerande paddenstoelen

Ineens zien we stronken die weelderige mossentuinen opleveren. De kleurenverscheidenheid in groen van *klauwtjesmos*, *pluismos*, *gaffeltandmos* en *bronsmos* is overweldigend.

Voor ons ligt een *open heideveld* met veel

korstmossen tussen de heidepollen. En dan tegen een heuvelhelling een zandig deel met buntgras en *varkenspootjesmos*, een hol stengeltje, dat

aan het einde splitst in twee teentjes, die

bruin aangelopen zijn. Dat bruine ontstaat door conidiën en zijn vegetatieve sporen. Ondanks ze slechts 2 of 3cm zijn doen ze hun naam eer aan.

Remko vond een schedel en twee onderkaakjes. Ze zijn tamelijk groot en hebben knaagtanden. De gedachte gaat uit naar een eekhoorn.

We sjokken voort en kruizen vele malen het paardenpad dat zich lusvormig door het

gebied slingert en belanden in een stuifzandgebied. Wonderlijk dat zo'n gebied in een **ingesloten bebossing** blijft bestaan.

Ik vertelde, dat het een onderdeel is van een

stuifzandgebied die in het begin van de vorige eeuw (of nog verder terug) liep van de rand van de Kamerlingh Onnesweg rondom het Laarder Waschmeer door het Laer en waar we nu liepen tot aan de Gooiersgracht. Noordelijk strekte het zich uit van 't Bluk over de Witte bergen en Postiljonheide. De vraag is hoe deze

delen nog steeds zijn terug te vinden en andere delen verbost zijn. Stuifzanden zijn interessant vanwege hun korstmosbegroeiing. Bijzondere

soort is **Rafelmos**, dat op het schors schilfert, vandaar die naam. Maar ook zijn vruchtzetting is mooi. De korstmos is een schimmel en vormt apotheciën, die bij rafelmos **karamelkleurig** zijn.

Gaat zo'n zandvlakte over in bebossing dan valt er aan de rand blad en wordt het humus-rijker en verandert de begroeiing al gauw in **gaffeltandmos**, afgewisseld met heideklauw-tjesmos en bronsmos. In de overgang naar het zand ontstaat een zoom met **ruig haarmos en kronkelheidestaartje**. Deze bekoring

achter ons latend, struikelden we over de paddenstoelen, waaronder de **heksenboleet**. Zij behoort tot de eekhoornbroodfamilie en is te

herkennen aan de dikke purperrode stelen. In het meer bossige gedeelte vonden we **rodekoolzwammetjes**. De kleuren waren

door de droogte verbleekt, maar dan blijkt dat aan **de onderkant van de plaatjes** nog steeds te zien, waarom zij zo heten. Dan vinden we de **aardappelbovist** die zijn naam minder eer aan deed want hij leek meer op een pompoen.

Al wandelend en observerend verbaasden we ons over vormenrijkheid, die ons geboden werd.

Op een open plek vonden we **gebogen rendiermos**. De takjes zijn boomvormig en zijn naar één kant gebogen. Verder onderscheidt het zich, door zijn ijlere groei, van **gewoon rendiermos**, dat volle bossen

vormt.

Op dergelijke plekken is er vaak een korstmos te ontdekken dat verdroogd en hard aanvoelt. Het is bruin en gedoornd en wordt makkelijk verpulverd. Om die reden wordt het vaak aangezien voor een verdroogd mosje.

Maar dat is de aard van dit **gedoornd kraakloof**.

In de oproep voor deze wandeling had ik verteld, dat ik dit gebied tien jaar geleden geïnventariseerd had en aan de hand van de foto op het voorblad wilde ik tonen hoe dit plekje er na verloop van jaren uitziet **Het leek er niet meer op**. We waren nu op de terugweg en kwamen aan de westkant van het stuifzand.

Daar zagen we een niet veel voorkomend korstmosje waarvan alleen de wetenschappelijke naam al zijn gracieuze schoonheid weet te betitelen: ***Cladonia gracilis***. Cladonia komt van het Griekse woord: ὁ κλαδος = twijgje. Hoe moet je het met gracilis vertalen? In ***praaltwijgje!***

Een andere vondst op deze plaats was ***bisschopsmuts***. Het is niet bepaald zeldzaam, maar toch wel weinig voorkomend. Het bijzondere aan deze excursie was dat we eens iets minder veel voorkomende soorten tegenkwamen. Henny vond een dennenkegel die aangetast is door het ***fopzwammetje*** en zo

blijkt wederom, dat alles wat natuurlijk is, voedsel kan zijn. We waren flink verzadigd van al dat moois dat we gezien hadden en

kuierden, genietend van de omgeving rustig richting startpunt. Maar dat wil niet zeggen, dat we uitgekeken waren. Mossen hebben altijd onze aandacht en troffen we op een dode stam, een mooi donker groen mos, ***boskronkelsteeltje***, dat zich thuis voelt op halfvergane stammen.

Ook konijnen laten zich niet onbetuigd. Al lang bestaande hollen, dat te zien is aan de met **pluisjesmos begroeide wanden** van de gangen, worden dieper uitgegraven, alsof zij net als wij, steeds ruimer willen wonen.

De konijnen laten hun uitwerpselen nooit vallen in het nest, dat doen zij er buiten, waarmee zij tevens aan hun medegenoten laten weten, dat het hun verblijf is. De mestkevers laten zich in dit geval ook niet onbetuigd. Zij graven de **keutels** in als voedsel voor hun maden, zo verzekeren zij het voortbestaan van hun nageslacht en wordt het bos geschoond van deze voedsel overblijfselen.

over en zijn weer op het Laer en zien we een **schizofrene vliegenzwam** aan de voet van een

Tenslotte komen we bij het fietspad, waarvan de kanten begroeid zijn met **gerimpeld platmos**. We staken het fietspad

dennenboom.

Wel heel bijzonder was de goudvliesbundelzwam, die vlak voor we het eindpunt naderden

op een omgezaagde beukenstam zagen. Deze zwam leeft meestal op levend loofhout en bij voorbaat op beuken. Zover ik hem steeds heb waargenomen was dat hoog in de bomen. Grappig om te zien, dat het nog even waar te is en dat de groeiwijze ook anders kan zijn.

We kwamen uiteindelijk aan bij onze fietsenklomp.

Henny had pas een ***nieuwe fiets*** gekregen en zij wilde die er graag onbeschadigd uit halen.

Het was een lange wandeling geweest en snakend naar koffie keerden we voldaan huiswaarts.

Freek Stegehuis